
Ronde 7

Valesca van Diejen & Peet van Duijnhoven
Dactylus – academie voor schrijfdocenten
Contact: valesca@dactylus.info
peet@dactylus.info

De klas als taalwerkplaats: creatief schrijven in de klas

1. Inleiding

Creatief schrijven met leerlingen is een feestje! En met de nieuwe kerndoelen (SLO 2025) en conceptexamenprogramma's (SLO 2024) krijgt creatief taalgebruik bovendien een plek in het curriculum. Terecht, want creatieve schrijvers die taal als kunstvorm gebruiken, stimuleren en vergroten hun creatieve denkvaardigheid. Wie creatief schrijft, leert de verbeelding te gebruiken en zich anders en preciezer uit te drukken. Daardoor verbetert de tekstkwaliteit en het schrijfproces van de schrijver (ten Peze 2024). Dactylus, academie voor schrijfdocenten, heeft zich gespecialiseerd in het opleiden van docenten creatief schrijven en biedt onder andere de nascholing 'Creatief schrijven in de klas' aan.

2. Creatief schrijven

Creatieve schrijvers kruipen in het hoofd van een ander en proberen de wereld te zien zoals die persoon haar beleeft. Dit voedt hun empathisch vermogen en leert hen om mensen en de wereld op een andere manier te bekijken. Creatieve schrijvers leren gedachten, gevoelens en hun visie op bepaalde zaken te verwoorden, verkennen daarbij de grenzen van (hun) taal en creativiteit, en krijgen zo inzicht in de processen die de schrijvers van de teksten die ze lezen doormaken. Betere schrijvers zijn betere lezers (Janssen & van den Bergh 2010).

Creatief schrijven is meer dan een taaloefening; het is een cognitief proces dat gedachten ordent en verdiept, en tot nieuwe inzichten leidt. De inhoud van wat geschreven wordt, voedt het denken en stimuleert reflectie. Het fungeert als voertuig voor het denken: het brengt ideeën verder, structureert ze en maakt ze zichtbaar. Zo leent creatief schrijven zich er ook goed voor om te worden ingezet als middel bij de andere vaardigheden van het schoolvak Nederlands.

3. De klas als taalwerkplaats

Bij creatief schrijven is het gebruikmaken en stimuleren van het creatieve denkproces essentieel. Processen als divergeren (het genereren van ideeën) en convergeren (het selecteren en verfijnen van ideeën) spelen daarbij een belangrijke rol. Leerlingen hebben een veilige leeromgeving nodig om te durven experimenteren met taal, fouten te durven maken, originaliteit te tonen en zowel imperfectie als parels met elkaar te delen. Een docent die van het klaslokaal een taalwerkplaats maakt, biedt zo'n omgeving. Vergelijk het met de kunstlokalen van docenten beeldende kunst, theater, muziek en dans. Aandacht voor taal als kunstvorm, het creatieve proces en resultaat daarvan zijn zichtbaar in de ruimte.

4. Schrijvende docent, docerende schrijver

In *Opdat wij schrijven* (2024) verbaast componist, dichter en onderzoeker Micha Hamel zich erover dat in het Nederlandse schrijfonderwijs nauwelijks geleerd wordt van de deskundigen bij uitstek op dit gebied: de schrijvers die dit ambacht beoefenen zelf. Hij heeft een punt. Je kunt je afvragen hoeveel docenten de schrijfp opdrachten (creatief maar ook zakelijk) die zij aan hun leerlingen geven, zelf hebben gemaakt. Of zij de worstelingen die hun leerlingen daarbij doorstaan, zelf hebben doorwrocht. Ondanks dat aankomende docenten op hun opleiding veel schrijven en kennis opdoen over de complexiteit van schrijfprocessen, doen zij weinig ervaring op met schrijven vanuit verbeelding. De didactiek van creatief schrijven is daarbij een specialisme dat vaak

ontbreekt in reguliere lerarenopleidingen. Met de nieuwe kerndoelen en concepteind- termen komt daar, op termijn, ongetwijfeld verandering in.

5. Nascholing *Creatief schrijven in de klas*

Hoe pak je creatief schrijven in jouw klas aan en activeer je het creatieve proces van je leerlingen? Dactylus, academie voor schrijfdocenten, heeft zich gespecialiseerd in het opleiden van docenten creatief schrijven en biedt onder andere de nascholing ‘Creatief schrijven in de klas’ aan. Daarbij is de aanpak ervaringsgericht: cursisten ondergaan zelf verschillende creatieve schrijfo opdrachten die ze in hun eigen klas kunnen inzetten. Daarbij ervaren ze het creatieve denkproces en het schrijfproces: ze leren al doende. Ze ondervinden wat succeservaringen, tegenslagen en het overwinnen daarvan teweegbrengen en wat precies de kracht en de bedoeling is van de opdracht. Vervolgens gebruiken ze die ervaring om te analyseren welke creatieve schrijfprocessen en andere processen daarbij komen kijken. Zo bouwt de cursist zowel een rijke schrijfervaring als kennis over schrijven op. Bij de nascholing komen verschillende onderwerpen aan bod. Deze worden onderstaand beschreven.

- *Creativiteit*
Hoe werkt het creatieve denkproces en welke vormen van creativiteit zijn er? Je maakt kennis en gaat aan de slag met creatieve denkvaardigheden, *little C* en *big C* creativiteit, associëren, divergeren, convergeren, tijdsdruk, inspiratiebronnen en verbeelding.
- *Creatief schrijven bij Nederlands*
Hoe draagt creatief schrijven bij aan leesbevordering en taalvaardigheid? Het gaat hierbij over de inzet van creatief schrijven als zelfstandig onderdeel en als middel, gekoppeld aan de andere onderdelen die bij Nederlands horen: lezen, spreken, kijken/luisteren, zakelijk schrijven, fictie/literatuur en taalbeschouwing.
- *Lesontwerp*
Hoe ontwerp en geef je lessen creatief schrijven? Je gaat aan de slag met ontwerp-principes, werkvormen, schrijf oefeningen, schrijfo opdrachten en presenteren. Je kijkt ook hoe je met een schrijfo opdracht kunt differentiëren naar niveau, leerstijl en tempo, en hoe je opdrachten kunt ontwikkelen die aansluiten bij de andere vaardigheden van het vak Nederlands.
- *Presenteren en beoordelen*
Hoe presenteer je creatieve schrijfproducten en geef je ze een podium? Op welke verschillende manieren kun je ze beoordelen? Wie beoordeelt en hoe geef je je feedback goed vorm? Je gaat aan de slag met (*peer*)feedback op lagere- en hogere-

orde-aspecten, tekstkwaliteit, beoordelen op tekst- en/of procesniveau en holistisch beoordelen, en je leert hoe je kunt aansluiten bij de doelen van het PTO/PTA.

6. Besluit

De nieuwe kerndoelen en conceptexamenprogramma's bieden de kans om creatief schrijven onderdeel te maken van het curriculum Nederlands. Zo krijgen leerlingen de kans om hun verbeelding te vormen, woorden te geven aan gedachten, gevoelens en opvattingen, en te experimenteren met taal. Met de nascholing 'Creatief schrijven in de klas' ontwikkelen docenten hun eigen capaciteiten als creatief schrijver en bekwamen zij zich in de didactiek van creatief schrijven.

Referenties

- Bouwer, R., M. Hamel, S. van Norden, J. Steenbakkers & E. Stronks (2024). *Opdat wij schrijven: herinrichting van het schrijfonderwijs nu*. Huizen: Uitgeverij Pica.
- Janssen, T. & H. van den Bergh (2010). "Het effect van creatief schrijven op het lezen van korte verhalen". In: *Levende Talen Tijdschrift*, 11 (1), p. 3-16.
- Peze, A. ten (2024). *Creative writing: Thinking beyond the standard text: Teaching high school students to write original texts*. Huizen: Uitgeverij Pica.
- SLO (2024). 'Examenprogramma's Nederlands'. Amersfoort: SLO.
- SLO (2025). 'Definitieve conceptkerndoelen Nederlands en rekenen en wiskunde'. Amersfoort: SLO.